

УДК 338.49:336.018

Ковальська Л.Л., д.е.н., професор

Луцького національного технічного університету

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У статті проведено дослідження сутнісної характеристики інтелектуального капіталу, досліджено зміст понять «капітал», «інтелект», «інтелектуальний капітал». Подано авторське бачення змісту поняття «інтелектуальний капітал». Виділено характерні особливості інтелектуального капіталу як чинника розвитку підприємницької майстерності. Наведено прояви отримання соціального, економічного та екологічного ефектів від використання інтелектуального капіталу як чинника розвитку підприємницької майстерності.

Ключові слова: капітал, інтелект, інтелектуальний капітал, підприємництво, підприємницька майстерність, бізнес-проект

INTELLECTUAL CAPITAL AS A FACTOR OF DEVELOPMENT ENTREPRENEURIAL SKILLS

The article studies the essential characteristics of intellectual capital, explored the meaning of «capital», «intelligence», «intellectual capital». Posted authors' view of what constitutes «intellectual capital». Highlighted characteristics of intellectual capital as a factor in the development of entrepreneurial skills. An expression for social, economic and environmental effects of the use of intellectual capital as a factor in the development of entrepreneurial skills.

Keywords: capital, intelligence, intellectual capital, entrepreneurship, business skills, business project

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ МАСТЕРСТВА

В статье проведено исследование сущностной характеристики интеллектуального капитала, исследовано содержание понятий «капитал», «интеллект», «интеллектуальный капитал». Представлено авторское видение содержания понятия «интеллектуальный капитал». Выделены характерные особенности интеллектуального капитала как фактора развития предпринимательской мастерства. Приведены проявления получения социального, экономического и экологического эффектов от интеллектуального капитала как фактора развития предпринимательской мастерства.

Ключевые слова: капитал, интеллект, интеллектуальный капитал, предпринимательство, предпринимательское мастерство, бизнес-проект

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний розвиток економіки країни характеризується негативними тенденціями у розвитку регіонів держави, неефективним використанням їх підприємницького потенціалу та неефективною спеціалізацією економіки регіонів, відсутністю виваженого механізму управління економічними потоками, виваженими технологіями вибору бізнес-моделі розвитку регіону, негативними проявами територіальної дезінтеграції на рівні окремих регіонів, що стали наслідком відсутності відповідних інноваційних технологій в сфері економічної бізнес-освіти. Одним із інструментів удосконалення таких інноваційних технологій є формування інтелектуального капіталу як чинника розвитку підприємницької майстерності в системі «викладач – студент – підприємець-практик – бізнес-середовище». Вирішенню проблем розвитку підприємництва в різних секторах економіки сприятиме формування інтелектуального капіталу як базису забезпечення розвитку інноваційних технологій освіти та науки, зокрема – економічної бізнес-освіти студентства, спроектованої на самореалізацію та практичну орієнтацію майбутніх молодих фахівців. Адаже саме підприємництво асоціюється молоддю як процес

особистісного професійного зростання, соціальної адаптації та становлення через формування бізнес-ідей, розробку бізнес-проектів та їх втілення у реальну практику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема формування та розвитку інтелектуального капіталу на макро-, мезо- та мікрорівнях займаються такі науковці як Грішнова О.А. [5], Городянська Л.В. [7], Ілляшенко С.М. [8], Геєць В.М. [9], Кошулько О. П. [10], інші, в працях яких досліджується сутність інтелектуального капіталу, його структура, характеристики, показники оцінки. Розвитку підприємництва як основи економічного зростання країни, регіонів та різних суб'єктів господарювання, підприємницької майстерності присвячені праці Кривовязюка І.В. [14, 15], Павлюк Л.В. [16], Оксенюк К.І. [17], інші, де науковці акцентують увагу на концепті створення регіональних студій підприємницької майстерності, дослідженню теоретичних засад створення регіональних студій підприємницької майстерності в умовах децентралізації економіки, забезпеченні розвитку підприємницького потенціалу, інноваційних формах підприємництва тощо. Проте, недостатньо вирішеними залишаються питання комплексного дослідження формування інтелектуального капіталу як чинника розвитку підприємницької майстерності, що вимагає наукового обґрунтування теорії та методології вирішення даної проблеми.

Цілі статті. Основною ціллю дослідження є визначення характеристик інтелектуального капіталу як чинника розвитку підприємницької майстерності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах розвитку інформатизації суспільства та переходу підприємств на інформаційний тип господарства виникає необхідність у генеруванні ідей, креативному мисленні персоналу, випуску інноваційної продукції, збільшенні гудвілу компанії та створення її позитивного іміджу як основи забезпечення розвитку підприємницької майстерності. Тому, особливої ваги та актуальності набувають питання формування та нарощення інтелектуального капіталу як базису розвитку підприємницької майстерності в сучасних умовах децентралізації економіки. Визначенню місця інтелектуального капіталу в системі забезпечення розвитку підприємницької майстерності передують дослідження категорій «капітал – інтелект - інтелектуальний капітал». Проведений аналіз літературних джерел [1,2,3,4] дозволяє виокремити наступні характеристики капіталу:

- 1) капітал є цілісною економічною категорією;
- 2) капітал має вартісну оцінку, яка має властивість до постійного зростання і може виступати в якості «старту» до ведення підприємницької діяльності, створення власної справи;
- 3) капітал ефективно формується та використовується лише в умовах ринкової економіки, яка створює сприятливі умови для розвитку бізнес-середовища та конкуренції між підприємцями;
- 4) капітал розглядається як авансована вартість, яка в процесі кругообігу повертається з додатковим доходом, який може реінвестуватись в подальшу розробку та реалізацію стартапів;
- 5) капітал є частиною фінансового потенціалу підприємства, в результаті чого суб'єкт господарської діяльності (підприємець) може виступати учасником інвестиційного процесу підвищення ефективності використання підприємницького потенціалу на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Щодо сутності інтелекту, то його у науковій літературі трактують як наявність креативного мислення особи, її можливість до осмислення та наявність знань про природу, суспільство та людину [5, с. 285]. Інтелект є наявністю нестандартного мислення, здатність генерувати ідеї, процеси, методи, наявність знань, навиків, професіоналізму, здобутого у минулі періоди. Особа використовує інтелект щодо тієї чи іншої інформації, задля вироблення певної точки зору, методу роботи, принципів управління, управлінських рішень тощо [6].

Огляд літературних джерел із даної проблематики, дозволяє виділити наступні його трактування у сучасній літературі:

- сукупність знань, професіоналізму, компетентності, власниками яких є люди, працівники компанії [7, с. 128];

- сукупність інтелектуальних конкурентних переваг, які включають нематеріальну власність, професійні навички, набуті знання, професійні та особисті зв'язки із іншими контрагентами; вартість бізнесу компанії, гудвілу, товарні знаки, ліцензії, патенти тощо [8, с. 17];

- мікроекономічна категорія, яка визначає якість людської праці через призму особистісних професійних якостей працівника [9, с. 411];

- сукупність інформаційних носіїв, котрі характеризують навички та знання, та які формують і складають роль «креативного мозку колективу» (навички, професіоналізм, творчі здібності, імідж компанії, досвід) [8, с. 17];

- інтелектуальні навички особи, які в процесі трансформації перетворюються на матеріальні цінності та блага, які в процесі виконання професійної діяльності ефективно використовуються [8, с. 17];

- авансована вартість, яка акумулює в собі професійні навички працівників, пов'язує воєдино ресурс інтелекту та його власність, професійний досвід нагромаджений в процесі трудової діяльності, ділового спілкування тощо [9, с. 411];

- сукупність професійних навичок, креативні потенційні можливості, реалізація яких забезпечить формування матеріальної цінності та продукції або інших об'єктів, які можуть бути відображені у формі додаткового прибутку [10, с. 7];

- сукупність об'єктів нематеріальної власності, які формують інтелектуальні конкурентні переваги підприємства та визначають його конкурентоспроможність у ринковому середовищі [8, с. 17];

- сумарна вартість знань працівників підприємства, що формує потенціал конкурентоспроможності підприємства [10, с. 7];

- професійні навички та знання, використання яких забезпечує позитивні ефекти у соціальній та економічній сферах господарювання [11, с. 39];

- усі інтелектуальні ресурси, які використовуються для збільшення гудвілу підприємства [10, с. 7];

Це дозволяє визначити такі характерні особливості інтелектуального капіталу [12, с. 91; 13, с. 12]:

- інтелектуальний капітал представлений у вигляді невидимого чинника розвитку підприємницької майстерності;

- інтелектуальний капітал в процесі свого використання не втрачає своєї вартості. Неefективність його використання призводить до зменшення вартості інтелектуального капіталу, і як наслідок – стримує процеси оволодіння підприємницькою майстерністю;

- стратегічна орієнтація інтелектуального капіталу, де його вартість буде мати дохідність у стратегічній перспективі через оцінку ефективності реалізації бізнес-проектів;

- вкладеність капіталу в інтелектуальний ресурс завжди приносить додатковий дохід, який може бути спрямований на створення платформи по розвитку підприємницької діяльності;

- вкладеність капіталу в інтелектуальний ресурс дозволяє одержати відповідний соціо-еколого-економічний ефекти;

- наявність інтелектуального капіталу активізує процеси по набуттю бізнес-навичок, забезпечує підприємницьку активність громадян через формування у них підприємницької майстерності створення власної справи та ведення бізнесу;

Отож інтелектуальний капітал представляє собою систему інтелектуальних цінностей (професійні знання, кваліфікація, досвід, раціоналізаторська активність, інші нематеріальні активи), які в процесі трансформації забезпечують одержання соціо-еколого-економічного

ефекту та формування підприємницької майстерності щодо створення власної справи. Досягнення соціо-еколого-економічного ефекту може проявитися через підвищення рівня задоволення потреб населення у високоякісних та безпечних товарах, роботах, послугах, які продуковані регіональними студіями підприємницької майстерності, підвищення рівня та якості життя населення, їх фінансової спроможності, підвищення рівня зайнятості молоді, забезпечення її соціальної мобільності, та соціального становлення через реалізацію бізнес ідей, стартапів у реальну практику, забезпечення комунікативної взаємодії в системі «викладач – студент – підприємець-практик» (соціальний ефект); забезпечення ефективного використання економічного потенціалу територій, потенціалу підприємницької майстерності, формування та реалізація дієвих механізмів фінансового забезпечення розвитку підприємництва, стимулювання ефективного використання підприємницького потенціалу, розвиток економічної бізнес-освіти студентства, яка спрямована на формування підприємницької майстерності та її реалізацію у практику, зростання кількості успішних інноваційних бізнес-проектів, формування бізнес-моделі розвитку окремих територій (економічний ефект); формуванні моделі економічного розвитку регіону за критеріями гуманізації та екологізації, механізмів стимулювання, збереження та ефективного використання природно-ресурсного та рекреаційно-туристичного потенціалу територій, підвищення рівня екологічної освіти, культури та свідомості населення в процесі ведення підприємницької діяльності (екологічний ефект).

Висновки. Таким чином, використання інтелектуального капіталу як чинника розвитку підприємницької майстерності дозволить створити «інтелектуальну платформу» по формуванню бізнес-середовища, набуттю бізнес-навичок, бізнес-планування, методики оцінки ефективності реалізації бізнес-проектів, оволодіти підприємницькою майстерністю по розробці стартапів, розробити бізнес-технології ведення підприємницької діяльності тощо. Така платформа стане передумовою до формування інвестиційного середовища, ринку інвестицій, конкретних інвестиційних пропозицій з боку інвесторів, які бажають інвестувати у конкретні бізнес ідеї.

Список використаних джерел:

- 1.Рикардо Д. Начало политической экономики и налогового обложения / Д. Рикардо– М. : Экономика, 1995. – 680 с.
- 2.Україна у вимірі економіки знань / За ред. В.М. Гейця. – К. : Основа, 2006. – 592 с.
- 3.Радіонова І. Економічне зростання з участю людського капіталу / Радіонова І. // Економіка України. – 2009. – № 1. – С. 19-31.
- 4.Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект) [Електронний ресурс]. / О. Б. Бутнік-Сіверський–Режим доступу: http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles/butnik-siverskiy_intelektual_capital_theoretical_aspect.doc.
- 5.Гришнова О.А. Людський розвиток: навч. посіб. /Гришнова О. А. – К. : КНЕУ, 2006. – 308 с.
- 6.Інтелект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Інтелект>.
- 7.Городянська Л.В. Управління інтелектуальним капіталом і забезпечення підприємств інтелектуальними ресурсами // Актуальні проблеми економіки. / Городянська Л. В. – 2008. – № 1. – С. 127-132.
- 8.Ілляшенко С.М. Сутність, структура і методичні основи оцінки інтелектуального капіталу підприємства / Ілляшенко С.М. // Економіка України. – 2008. – № 11. – С. 16-26.
- 9.Стратегічні виклики ХХІ ст. суспільству та економіці України : В 3 т. Т1: Економіка знань – модернізаційний проект України / За ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – 544 с.
10. Кошулько О. П. Взаємозв'язок людського і інтелектуального капіталів та їх значення для економічного піднесення підприємств / Кошулько О. П., Сладка С. В. // Економіка. Фінанси. Права. – 2008. – № 11. – С. 6-9.
11. Василик А. Система чинників формування та розвитку інтелектуального капіталу в Україні / Василик А. // Україна : аспекти праці. – 2006. – № 9-10. – С. 39-43.
12. Терон І. В. Інтелектуальний капітал як основне джерело багатства в постіндустріальному суспільстві / Терон І. В. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 7. – С. 90-94.
13. Уманців Г. Облікова інтерпретація інтелектуального капіталу у контексті становлення інформаційної економіки / Уманців Г. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №9. – С. 9-15.
14. Кривов'язюк І.В. Об'єктивні закономірності та теоретичні засади створення регіональних студій підприємницької майстерності в умовах децентралізації економіки [Електронний ресурс] / І.В. Кривов'язюк // Ефективна економіка. – 2017. – №3. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/>.
15. Кривов'язюк І.В. Концепт створення регіональних студій підприємницької майстерності [Електронний ресурс] / І.В. Кривов'язюк // Молодий вчений. – 2017. – №3 (43). – Режим доступу: <http://molodyvchenu.in.ua/ru/archive/>.
16. Павлюк Л.В. Розвиток інноваційного підприємництва [Електронний ресурс] / Л.В. Павлюк // Економічний форум. – 2017. – №2. – Режим доступу: <http://eforum-lntu.com/archiv-nomeriv.html>.

17. Оксенюк К.І. Підприємницький потенціал регіону: сутність та напрями забезпечення його розвитку [Електронний ресурс] / К.І. Оксенюк // Економічний форум. – 2017. – №2. – Режим доступу: <http://eforum-Intu.com/arxiv-nomeriv.html>.